

care, deprinsă să manevreze din umbră, știe să folosească toate mijloacele caracteristice ocîrmuirii vremii, inclusiv pe cele ale aparatului de represiune — polițaiul cu „renumeratie mică”.

Într-o perioadă cînd parvenirea prin sprijinul de culise al femeii este frecventă, Zoe este atotputernică. Prin soț și amant, ea stăpînește și județul, și partidul guvernamental. Singura ei spaimă rămîne scandalul, amenințarea situației ei sociale. Orice altă interpretare dată rolului (imprimarea unui caracter pur frivol) diminuează sensul autentic satiric al personajului și, în același timp, anulează ironia subtilă a cuvintelor „cetățeanului turmentat” : „în sănătatea coanei Zoițichi, că e damă bună”.

Așa am ajuns să joc de atîtea sute de ori, plină de simțul de răpundere cetățenesc și de o adîncă dragoste artistică, rolul lui Zoe. După aproape 25 de ani de cînd am întruchipat-o și o joc, mă bucur să particip și cu prezentele mărturisiri la marea sărbătoare închinată memoriei lui Ion Luca Caragiale.

Elvira Godeanu

artistă emerită

Ion Manu în *Conu Leonida*

● PELEERINA CADRILATĂ

L-am văzut pe Caragiale. Încropisem 16 anișori cînd făcusem ochi pe teatru. În orele libere dintre școală și... maidan, mă scufundam „tîlhărește” în bezna sălii de repetiții, nepresimțit de Moș Costache, îngrijitorul teatrului, care știa să puie măturoidul vîrtos și exact la locul unde trebuia.

Îl pîndeam pe Caragiale.

Caragiale! Nu știam ce înseamnă *aia...* dar simțeam.

Caragiale era un... simptom, un prevestitor al vreunei întîmplări ce părea că se va strecura în existența mea.

Îl simțeam în drumul meu, cum simte reumaticul apropierea ploii.

Îndrăgisem duhul lui, înainte de a i-l pricepe.

Frecvența mea la repetițiile conduse chiar de el se datora întîii și întîii încăpătînării. Scria pe ușă : „Intrarea oprită”. Regulamentul nu permitea biziitul muștelor, nici scîrțitul straponinelor în timpul repetițiilor.

Interdicția. Asta mă pasiona.

Dexteritatea pătrunderii la locul crimei... o dusesem pînă la virtuozitate. Pătrundeam adesea pînă la doi metri distanță de maestru fără să simtă că-i mîngii chiar poalele pelerinei cadrilate mărunt, pentru care avea o pasiune și cu care îl concepea îmbrăcat și pe „scumpul” lui erou Agamiță Dandanache, cu care, tradițional, apare și astăzi deghizat Ion Manu.

La încăpătînare mai intervenea și obrăznicia, adică inconștienta intimitate a iresponsabilului care, în dragostea lui mare pentru persoana iubită, amestecă

pe „na mu chi ena su“ cu ce-i cade la îndemână, fără dozarea respectului datorat în primul rînd iubirii. Asistam la „ce fac ăia acolo“. Asta era repetiția pentru mine! Că era Caragiale, Nottara, Ciucureasca, Brezeanu, Paul Gusti, Iancu Petrescu, Ion Niculescu — îmi era tot una. Simțeam că era ceva minunat. Îi am și acum în ochi pe cei pe care i-am văzut trăind în fața mea: Joițele, Fănicii, Chiriacii, cu glasul, mișcările, hainele, moravurile, pe care maestrul le vedea cu telescopul minții lui geniale. Văd și azi chipiul, epoileții, sabia, lampasul lat și roșu de medic inspector general al lui Ghiță Polițaiul, mustața încirligată bine, cu „musca“ respectivă a modei pe care mă laud că am apucat-o.

...Și filmul amintirilor rulează...

Am apucat și norocul să dau chiar mîna cu el, într-o zi cînd probabil din distracție m-o fi confundat cu cine știe cine, deși nu arătam mare lucru ca înfățișare.

Dar am dat mîna. Asta-i totul!

Cu mult regret a trebuit să mă hotărîsc să-mi spăl acea mîna binecuvîntată. În orice caz, cred că mi-a purtat și mie puțin noroc.

***

...Și iată că... Rișca întîmplării a învîrtit banul, pînă s-a poticnit la: „Teatru“.

Și... Ion Manu a devenit actor. Caragiale mi-a pătruns în piele...

Pe lîngă prilejul de a fi spectator la „lumea“ din care am gustat un crîmpei de trai, s-a mai găsit peșemne în mine și terenul prielnic de a asimila bacilul caragialean.

Da. Bănuiesc că l-am înțeles pe Caragiale.

În carieră, mai tîrziu, am intrat vraisește în vreo cîțiva eroi ai lui. Dacă m-ar întreba cineva cum i-am „văzut“, interpretat sau înțeles pe toți aceștia pe care i-am luat pe rînd în primire, aș putea răspunde că nu cu prea multă bătaie de cap, ci mai mult datorită „ocaziunii, mî-năleghi“ pe care mi-a furnizat-o însăși epoca pe care am apucat-o: „epoca lui Dandanache“.

De pildă, Agamemnon Dandanache, unul din candidații guvernului, șnapanul politic, degenerat și ridicol care își doboră semenii cu care se lua la întrecere tocmai prin lipsa totală de merite și greutate, demonstrînd cît de ușor putea pluti putregaiul la suprafața lăturilor, dezlocuind valoarea conform principiului hidrostatic al lui Arhimede... Nu știu dacă în interpretarea rolului aș fi avut dreptul să strig și eu „Evrîca“, dar cred că am susținut personajul pe linia de plutire. L-am admirat și pe regretatul Cazimir Belcot, un valoros interpret al acestui rol, care, în plus, mai poseda și înfățișarea și imita accentul grecesc într-un chip ce cred că depășea și viziunea lui Caragiale.

Accentul grecesc eu necăutînd să-l realizez, am preferat să-i comut pronunția din „grec“ în „peltic“, pentru a salva și pe Agamiță și pe mine mai ales, care nu voiam să scap din mîna rolul ce îmi inspira cea mai copioasă ilaritate și care mi-o inspiră din ce în ce mai mult, pe măsura înaintării în timp și timpuri. Am mai avut de furcă și cu — aș putea zice — multe roluri, ca de pildă cu un... „nimic“, sau, mai exact, cu o... „jumătate de nimic“: Brînzovenescu (codița-scai, periuța ce-și teme umbra, care în anonim „iscălește“, care bea paharul cu apă de pe tribuna lui Farfuridi numai fiindcă îi este sete șefului).

Mai tîrziu mi-a fost dat să admir pe marele Ion Brezeanu și apoi să mă strecur în rolul creat de el — „Catindatul“. „Catindatul“ era pe atunci subțirel ca mine, iar eu tînăr (pe atunci) ca și „Catindatul“.

Acel... salariat „fără rețineri“, e drept, nu reprezintă vreo canalie șantajistă, ci numai lipsa de măsură, ridicolul unei educații fără cap și coadă: „vermult“ și „femei tachinate“ care-l fac să candideze la infinit, cu ajutorul lui nenea Iancu, bogasierul de la Ploiești. Nepotismul era în floare.

Ion Brezeanu a creat pe „Catindatul“, iar mai tîrziu eu am continuat să joc rolul. Dar... nenea Iancu ajunsese „mare“, iar eu începător; el era voinic, eu costeliv; el... timbrat vocal, eu pițigăiat. Atunci... am speculat contrastul ca să evit comparația. N-am vrut să fiu pus în încurcătură. Și cred că n-a fost o tactică greșită. Prudența e mama bunului simț.

Conu Leonida: prototipul șoarecelui plîpînd și istovit de groaza pericolului ce-l amenință prin năpustirea „reacțiunii“. Se gîndește totuși că pensia rămîne „bașca“, se consolează. Propriile sale concepții despre „progres“ îl aiuresc, și-și baricadează viața pînă în clipa cînd bătaia în ușă a slujnicei îi face proba că „fandaesia“ e lucru mare...

L-am jucat în film cu multă dragoste, savurându-i „bonomia“ și admirându-i aripa protectoare cu care își apăra liniștea — nevasta — și căminul. Așa cum se vede, am avut și eu de furcă în hora caragialeană. Slăvită fie-i amintirea și eternă recunoștință.

Ion Manu

artist emerit

Eugenia Popovici în
Zița

● O ANUME MUZICALITATE SCENICĂ...

Activitatea mea teatrală e legată de teatrul caragialean prin Zița, rol interpretat de mine pentru prima dată în anul 1948, și de câteva schițe dramatizate.

Nu pot spune că rolul Ziței nu mi-a ridicat probleme; dimpotrivă: trebuia să aduc pe scenă hazul unei ființe neevoluate intelectual fără să abuzez de tenta vulgară. Personajul trebuia compus pornind de la trăsăturile sale interioare, nu de la ceea ce e ostentativ și exterior. Handicapată de datele fizice ale eroinei, am căutat să o „luminez“ printr-un suris adresat ridicolului, care să aparțină în același timp interpretei și spectatorilor.

A fost o muncă dificilă, în care sprijinul regizorului Sică Alexandrescu a fost însemnat. Am avut de învățat mai ales în ceea ce privește accelerarea ritmului scenic. O compuneam pe Zița alături de galeria de eroine din *Bădăranii*, *Școala femeilor*, *Revizorul*, *Steaua fără nume* (eleva).

Toate acestea au ceva comun: sînt niște ființe „crude“, cu o gândire „minimală“, fie că e vorba de Zița sau de Lucetta din *Bădăranii*, au o anume „frăgezime“ spirituală primitivă...

Mi-am dat o dată mai mult seama, pe parcursul repetițiilor, că teatrul lui Caragiale cere o muzicalitate scenică specială, cere — cu multă strădanie — găsirea tonului just. Orice

accent nepotrivit sună fals, neartistic. Solistica este exclusă. Tot spectacolul trebuie compus ca o simfonie în care toate instrumentele cîntă ca mari valori individuale, dar sub o aceeași cheie muzicală: partitura genială a lui Ion Luca Caragiale. Cu aceste gânduri am compus rolul Ziței.

Eugenia Popovici

artistă emerită